

The Impact Of Small Businesses And Employment On Poverty Reduction In Uzbekistan

Yusupov Abboskhon Aliyevich

Doctor of Philosophy (PhD) in Economics,
Kokand University

abboskhony90@gmail.com

Abstract.

This article analyzes the impact of small business entities and employment on poverty reduction in the Republic of Uzbekistan. Based on official statistical data for 2024–2025, the role of small business in economic growth, income growth, and job creation is highlighted. The study shows the effectiveness of programs implemented by the Government of Uzbekistan, such as “Every Family is an Entrepreneur”, “Youth is Our Future”, as well as the role of microfinance, vocational training, and employment policies in poverty reduction. The article analyzes the socio-economic importance of supporting small businesses and justifies the need for a systematic approach to combating poverty.

Keywords: poverty, small business, employment, population income, economic growth, microfinance, entrepreneurship, sustainable development, unemployment, social policy.

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida kichik biznes subyektlari va aholi bandligining kambag‘allikni qisqartirishdagi ta‘siri tahlil qilinadi. 2024–2025 yillarga oid rasmiy statistik ma‘lumotlar asosida kichik biznesning iqtisodiy o‘shish, daromadlarni oshirish va yangi ish o‘rinlari yaratishdagi roli yoritilgan. Tadqiqotda O‘zbekiston hukumati tomonidan amalga oshirilayotgan “Har bir oila – tadbirkor”, “Yoshlar – kelajagimiz” kabi dasturlarning samarasi, shuningdek, mikromoliyalashtirish, kasbiy o‘qitish va bandlik siyosatlarining kambag‘allikni kamaytirishdagi o‘rni ko‘rsatib o‘tilgan. Maqola kichik biznesni qo‘llab-quvvatlashning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyatini tahlil qilib, kambag‘allikka qarshi kurashda tizimli yondashuv zarurligini asoslab beradi.

Kalit so‘zlar: kambag‘allik, kichik biznes, bandlik, aholi daromadi, iqtisodiy o‘shish, mikromoliyalashtirish, tadbirkorlik, barqaror rivojlanish, ishsizlik, ijtimoiy siyosat.

Kirish. So‘nggi yillarda O‘zbekiston iqtisodiyoti tez sur‘atda o‘zgargan va kambag‘allikni qisqartirishda sezilarli yutuqlar kuzatilmoqda. Xususan, rasmiy va xalqaro manbalar 2024 yil yakunlariga ko‘ra mamlakatda kambag‘allik darajasi keskin kamayganini ko‘rsatadi: 2024 yilda milliy aniqlovga ko‘ra kambag‘allik 8.9% gacha tushgani ma‘lum qilindi, bu 2023 yilga nisbatan qariyb 2–3 foizlik pasayishdir va 719 mingdan ortiq insonni kambag‘allikdan chiqarishga imkon berdi.

Bu ijobiy tendensiyada kichik biznes (micro va small enterprises) ham muhim rol o‘ynaydi. Milliy statistika ma‘lumotlariga ko‘ra, 2025 yil boshiga kelib faol kichik korxonalar va mikrofirmalar soni taxminan 358,1 mingni tashkil etdi; 2024 yilda esa 77 mingga yaqin yangi kichik korxona tashkil etilgan — bu mahalliy darajada ish bilan ta‘minlash va daromad manbalarini kengaytirishga xizmat qilmoqda.

Bandlik va mehnat bozori holati ham yaxshilanishni ko‘rsatadi: 2024 yilda mehnat kuchi hajmi taxminan 14 mln atrofida hisoblanadi, va rasmiy baholashlar bo‘yicha ishsizlik darajasi 4–5% darajasida barqarorlashgan. Bu shuni anglatadiki, kichik biznes yangi ish o‘rinlari yaratishda va iqtisodiy faollikni oshirishda bevosita ishtirok etmoqda — ayniqsa savdo, xizmatlar va kichik ishlab chiqarish tarmoqlarida.

Biroq, kichik biznesning kambag‘allikni qisqartirishdagi salohiyatidan to‘liq foydalanish uchun bir qator shart-sharoitlar muhim: barqaror kredit va mikromoliyalashtirish mexanizmlari, kasbiy va tadbirkorlik ko‘nikmalarini oshirish dasturlari, infratuzilma va bozorlarga chiqish imkoniyatlarini kengaytirish, hamda ijtimoiy himoya va bandlik siyosatlari bilan

integratsiyalashgan yondashuvlar zarur. Jahon banki va mintaqaviy tashkilotlar tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, kambag'allikni kamaytirish uchun daromadni oshirish va ish o'rinlari yaratishdagi eng samarali yo'llardan biri — kichik va o'rta tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashdir. Kichik biznes va bandlikning kambag'allikni qisqartirishdagi mexanizmlarini (masalan, ish o'rinlari yaratish, daromadlarni barqarorlashtirish, ijtimoiy himoya bilan integratsiya), so'nggi rasmiy statistik misollarni va amaliy tavsiyalarni rasmiy manbalar va xalqaro tahlillar asosida chuqur tahlil qiladi. Maqsad — kichik biznes orqali inklyuziv va barqaror ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotni ta'minlash imkoniyatlarini aniqroq ko'rsatish.

Asosiy qism. Kambag'allikni kamaytirish milliy hamda global siyosatlarda eng muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. O'zbekiston misolida so'nggi yillarda bu boradagi ijobiy tendensiyalar ma'lumotlar bilan tasdiqlanmoqda: 2023 yilda mamlakatda kambag'allik darajasi 14 foizdan 11 foizga tushganligi ma'lum qilingan. Keyingi yillarda ushbu pasayish davom etib, 2024 yil yakunlariga ko'ra kambag'allik darajasi 8,9 foizgacha tushgani e'lon qilingan. Bu farq — munosib siyosat, iqtisodiy o'sish va ijtimoiy himoya choralarining natijasi sifatida ko'rilishi mumkin.

Shunday bo'lsa-da, ushbu statistik ko'rsatkichlar ortida yetarlicha tarkibiy omillar va mexanizmlar yotadi. Ayniqsa, kichik biznes subyektlari va bandlik siyosati kambag'allikni qisqartirishda bevosita vosita sifatida namoyon bo'ladi. Bu yo'nalishda quyidagi jihatlar muhim. Kichik biznes va mikrofirmalar aholi ish bilan bandligini oshirishda eng mos instrumentlardan biridir. O'zbekiston Statistik agentligi va Andstat tomonidan berilgan ma'lumotlarga ko'ra, kichik tadbirkorlik rivojlanishi, uning iqtisodiyotdagi ulushi va band bo'lganlar soni o'zgaruvchan dinamikaga ega. Kichik biznes o'ziga xos moslashuvchanlik tufayli bozor sharoitlariga tez moslasha oladi va kichik miqyosdagi loyihalarni tez tatbiq etishi mumkin.

Misol tariqasida, savdo, xizmat ko'rsatish, qishloq xo'jaligi qo'shimcha tarmoqlari kichik korxonalar uchun maksimal imkoniyatlar yaratadi va mahallar darajasida bandlikni oshiradi. Shuningdek, davlat tomonidan "kichik biznes uyushmasi" tashkil etilishi kabi tashabbuslar 2025 yilda e'lon qilindi, bu subyektlar o'rtasida hamkorlikni, tajriba almashishni va huquqiy hamda iqtisodiy himoyani kuchaytirishni maqsad qilgan.

Daromad oshishi orqali kambag'allikni qisqartirish maqsadida ish o'rinlari ko'payishi va barqaror ish haqlarning mavjudligi orqali kambag'al qatlamdagilarning daromadlari oshadi, bu esa kambag'allik chegarasidan chiqish imkonini yaratadi. 2025-yilda minimal iste'mol xarajatlari indikatoriga ko'ra kambag'allik chegarasi bir oy uchun kishi boshiga 669 ming so'mga belgilandi.

Bu miqdor yuqori bo'lishi mumkin, lekin baribir qonuniy daromad olish imkoniyati bo'lgan kichik biznes subyektlari uchun asosiy maqsadga — daromadni keng qamrovda oshirishga — yo'l ochadi. Kichik biznesni rivojlantirish esa bu imkoniyatni kengaytiradi: xorijiy tajribalar va ichki tahlillarga ko'ra, kichik korxonalar innovatsiyalar bilan shug'ullanishi, qo'shimcha xizmatlar qo'shishi va maxsus bozor segmentlarini egallashi orqali foyda olish imkoniyatini oshiradi. Daromad oshishi esa to'g'ridan-to'g'ri kambag'allikka qarshi kurashda muhim vosita bo'lishi mumkin.

Kambag'allikni qisqartirishda davlat siyosati institutsional va moliyaviy qo'llab-quvvatlashlari o'ta muhim rol o'ynaydi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PF-5052 farmoni kichik tadbirkorlik subyektlariga mikromoliya yordam ko'rsatishni, bandlikni oshirishni maqsad qilgan. Shuningdek, mikrokredit vositalarini kengaytirish, byurokratik to'siqlarni kamaytirish va grants/subsidiya mexanizmlarini joriy etish taklif etiladi.

Bu qo'llab-quvvatlashlar kichik subyektlarning ish boshlash xarajatlarini kamaytiradi, risklarni qisqartiradi va barqarorlikni oshiradi. Shu tariqa kichik biznes faoliyatini kengaytirish orqali bandlik va daromadlarni mustahkamlashga hissa qo'yiladi.

Amaliyotda kichik biznesning rivojlanishi va kambag'allikni qisqartirish yo'lida bir qator muammolar ham mavjud. Eng asosiylari — foydalanishdagi kredit va kapitalga cheklangan kirish, infratuzilma etishmovchiligi, malakali ishchi kuchi va bozor yetishmovchiligi.

Shuningdek, rasmiy sektorda ish bilan bandlik darajasi bilan norasmiy ish joylari aralash bo'lishi problematik jihatdir. Ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yil yanvar-iyun holatiga nisbatan jami bandlarning taxminan 2/5 qismi rasmiy sektorda shakllangan. Bu demak, norasmiy sektor bilan aloqador bandlik va daromadlar statistikasining kirib kelishining cheklanganligi aholi real holatini to'liq aks ettirmasligi mumkin.

Bundan tashqari, kichik biznes subyektlari orasida bozor raqobati, marketing qobiliyati, resurs yetishmovchiligi va soliq-yuridik murakkabliklar ham mavjud. Bular qisqa muddatda biznesning o'sishini sekinlashtirishi mumkin.

Xulosa. O'zbekiston Respublikasida kichik biznes subyektlari va aholi bandligining kambag'allikni qisqartirishdagi o'rni so'nggi yillarda yanada kuchayib bormoqda. Kichik biznes iqtisodiyotning eng faol segmenti bo'lib, u nafaqat yangi ish o'rinlarini yaratmoqda, balki aholining daromadlarini oshirish, mahalliy ishlab chiqarishni rivojlantirish va eksport salohiyatini kengaytirishda ham muhim rol o'ynamoqda. 2024-yilda O'zbekistonda 77 mingdan ortiq yangi kichik korxona tashkil etilgani, ularda yuz minglab fuqarolar ish bilan ta'minlangani bunga yaqqol misoldir. Bu esa kambag'allik darajasining 2022-yildagi 17% atrofidan 2024-yilda 8.9% gacha kamayishiga sezilarli hissa qo'shdi.

Shuningdek, mehnat bozorining barqarorlashuvi, o'zini o'zi band qilish dasturlarining kengayishi va oilaviy tadbirkorlik loyihalarining rivojlanishi iqtisodiy faollikni oshirmoqda. Bu jarayonda "Har bir oila – tadbirkor" dasturi, mikromoliyalashtirish va kasb-hunar o'qitish tashabbuslari aholining o'z daromad manbaiga ega bo'lishini ta'minladi. Jahon banki va boshqa xalqaro tashkilotlarning fikriga ko'ra, O'zbekistonda kichik biznesni yanada qo'llab-quvvatlash orqali 2030-yilgacha kambag'allikni 5% darajasigacha qisqartirish mumkin.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznesni rivojlantirish, bandlik siyosatini takomillashtirish va aholining iqtisodiy faolligini rag'batlantirish — kambag'allikka qarshi kurashning eng samarali yo'lidir. Shu bois, davlat tomonidan yaratilayotgan qulay shart-sharoitlar, soliq imtiyozlari va moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlari uzoq muddatli barqaror iqtisodiy o'sish va farovon jamiyat sari muhim qadamdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2024-yil 20-dekabr kuni "Kambag'allikni qisqartirish va bandlikni oshirish masalalari" bo'yicha yig'ilishdagi nutqi.

— [Prezident.uz](https://prezident.uz)

O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Aholi bandligi va kambag'allik darajasi to'g'risida 2024-yil yakuniy hisobot". — <https://stat.uz>

O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. "Kichik biznesni rivojlantirishning 2024-yil yakunlari bo'yicha ma'lumotnoma". — <https://www.mf.uz>

Jahon banki. Uzbekistan Poverty Assessment Report 2024: Creating Jobs and Reducing Poverty through Private Sector Growth. — <https://www.worldbank.org>

Osiyo Taraqqiyot Banki (OTB). Uzbekistan Country Economic Review 2024. — <https://www.adb.org>

Mehnat va bandlik munosabatlari vazirligi. "2024-yilda aholi bandligi holati va yangi ish o'rinlari ko'rsatkichlari". — <https://mehnat.uz>

Strategik islohotlar agentligi huzuridagi "Iqtisodiy sharh" markazi. "O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirishning yangi yondashuvlari", 2025. — <https://strategy.uz>

UNDP Uzbekistan. Inclusive Growth and Poverty Reduction Initiatives in Uzbekistan, 2024-yil hisobot. — <https://www.undp.org/uzbekistan>

OECD Development Centre. SME Policy Index: Central Asia 2024 – Uzbekistan Country Profile. — <https://www.oecd.org>

Proreforms.uz. "Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik — kambag'allikka qarshi kurashning asosiy omili sifatida". — <https://proreforms.uz>

- Yusupov, A. A. (2024). O'zbekistonning kichik biznes subyektlarida inson resurslarini samarali foydalanishning tashkiliy mexanizmini tahlil qilish. *European Journal of Economics, Finance and Business Development*, 2(5), 70
- Ismoilov, B. M. (2025, yanvar). Davlat xaridlarini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON INTERDISCIPLINARY SCIENCE* (T. 2, № 2, b. 33–39).